

Vera Marynissen: 'Vroeger was er later' Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam/ Antwerpen 2012. ISBN 9789085424314 Zie ook: <http://www.debezigebij.nl> Ouderenzorg/Dementie/AG/1)

Soort boek/Ziekte/Stijl: Roman van Vera Marynissen gebaseerd op de ervaringen die haar vader, hoofdpersoon Paulus in het boek, gedurende de laatste de laatste anderhalf jaar van zijn leven meemaakte. Hij woonde in het boek in een RVT = Rust- en VerzorgingsTehuis (een bejaardentehuis). Vera kruipt in de huid van Paulus en laat hem beschrijven hoe zijn leven in het tehuis verloopt. Ze schrijft in korte zinnen op hoe het leven van Paulus in het RVT is, wat Paulus voelt en denkt, hoe hij omgaat met het verlies van zijn vrouw en langzaam ook van zijn geheugen. Vera Marynissen wisselt daarbij gedachten af met dag beschrijvingen en andere opmerkingen die Paulus heeft gemaakt in zijn agenda. Een triest verhaal over verlies van zelfstandigheid, eenzaamheid, afhankelijkheid, liefde, systeemdwang. Een verhaal dat vele ouderen overkomt, waar wij te weinig bij stil staan.

Over de schrijfster: De Vlaamse Vera Marynissen (1958) werkt als graficus en publiceerde eerder verhalen en gedichten in literaire tijdschriften. Haar debuutroman *Ingewikkeld kind*, kwam uit in 2008.

Korte Beschrijving: In *Vroeger was er later* kruipt Vera Marynissen in de huid van haar vader, hoofdpersoon, Paulus, die in het RVT woonde. Met behulp van flashbacks vertelt Marynissen over het leven van haar vader, een arbeider, goede vader en echtgenoot, die van het leven wat probeerde te maken, zijn best deed, ook al was er, zoals bij iedereen af en toe tegenspoed. In het boek is de vrouw van Paulus, Anna net dood gegaan en komt dochter Eva regelmatig bij hem in het RVT langs. Beschreven wordt hoe de periode rondom het sterven van Anna verliep. Ondertussen is het geheugen van Paulus langzaam maar zeker slechter geworden, is hij aan het dementeren. Hij gebruikt onder andere briefjes om zaken te onthouden en in zijn agenda staan dagelijks kleine notities.

Eva en Paulus maken samen wandelingen, ook naar het graf van Anna en praten bij in het favoriete café van Paulus. Paulus probeert zijn plaatsje te vinden in het RVT, maar dat is niet makkelijk. Vera Marynissen beschrijft de dagelijkse gang van zaken in het RVT; het leven in het RVT is nogal saai en monotoon, de verzorgers behandelen de bewoners regelmatig kleinerend en houden zich aan strakke regels, die het even van de bewoners bepalen, soms angstig maken.

Wat viel op: De notities van Paulus die illustreren hoe slaapverwekkend en eentonig de dag op een RVT is. Ontroerend om te lezen hoe Paulus een praatje voor de begrafenis van Anna had voorbereid, maar dat niet heeft voorgelezen. Opvallend vond ik ook hoe vroeg op de dag het eten geserveerd werd.

Hoe dominant bepalend en beangstigend de regels van het huis kunnen zijn, zeker wanneer de 'gezaghebbende' komt vertellen dat iets echt niet kan. De kleinerende houding van de verzorgers, die roepen dat alles wel goed komt, als Paulus zich ongemakkelijk en ellendig voelt. Het aanprijzen van de een persoonskamer kamer die Paulus na de dood van Anna toegewezen krijgt.

Citaten: Pag.45: 'Hoe vroeger ik opsta, hoe langer ik moet wachten, zegt ze. Ze staat in de deuropening van het badkamertje, klein en onschuldig, met haar rug naar het duister van de kamer. Ze is nieuw.

'Ik weet het!' Ik roep. Alsof ik mijn stem in geen tijden gebruikt heb.

Ik heb mijn stem in geen tijden gebruikt. Roepen, zingen, hardop huilen - het mag hier niet.

Er wordt verwacht dat beschaafde mensen (oude mensen in een RVT) dat niet doen.'

Pag. 62: **'Dinsdag**

Hetzelfde scenario

7 uur opstaan

(...)'

Pag.99- 100: Haar auto staat bij het rusthuis, ze haast zich. Even blijf ik op de bank zitten, loop dan tussen de grafzerken. Om namen te lezen. Om te luisteren naar het grind onder mijn voeten.

Volgens Eva hebben kerkhoven grind op de paden vanwege dat geluid. 'Het knerpen van de kiezel moet het snikken van de doden overstemmen', zegt ze.

'Van de levenden natuurlijk. Bovendien dwingt het grind tot langzaam lopen.' Of de kiezelstenen zijn er gegooid om de weg naar huis terug te vinden.'

Pag.162: 'Oud worden is dronken op een rechte lijn moeten lopen. Ik moet me scheren. Het is zondag. Ik ga voor de spiegel staan. Oud worden is niets. Maar lelijk ! Ik heb een stoppelbaard van drie dagen; als ik erover wrijf maakt het een schurend geluid. Nooit eerder klonk het zo luid. 'Eerder' is 'vroeger'. 'Vroeger' is 'anders' geworden. Ik had scheerzeep, een scheerborstel en een scheermes. Ik had een hal, een woonkamer, een keuken. Nu heb ik een elektrisch scheerapparaat. Anders is beter. Oud worden is vooruitgaan.'

Recensie: <http://www.janvanduppen.be/?p=1838> : 'Met 'Vroeger was er later' verwoordt Vera Marijnissen het dementeringsproces van een bejaarde vader wie na de dood van zijn vrouw enkel zijn dochter en de spiegel als klankbord rest. Ze slaagt erin om binnen de setting van een rust- en verzorgingstehuis het de personaliseringsproces van de bejaarde te ontsluiten aan de hand van de interactie met het personeel en zijn dochter. Haar roman leest vlot en laat veel ruimte voor herkenning bij wie een vergelijkbaar proces van nabij heeft meegemaakt. De dwangarbeid en de verloren liefde in Berlijn en de herinneringen die door elkaar lopen volgens een eigen logica, de eigen interpretaties van vroeger en nu, de verkleinvormen waarmee de oude wereld wordt beleefd maken ruimte voor respect voor wie in de spiegel van de dood bekommerd blijft om de zorgen en het leven van zijn enige kind. Ondanks een vaak uitzichtloos verlangen naar de dood.

Maar ook de soms verrassende lijn in de observaties van het dementeringsproces bieden weinig diepgang en houden deze roman vooral aan de oppervlakte, waar het goed toeven is voor wie kan leven met eigen herinneringen.'

Medisch contact <http://medischcontact.artsennet.nl/rubrieken-1/Alle-rubrieken-/Scoop-1/Scoop-Boeken/Boek/120874/Boek-Vroeger-was-er-later-Vera->

Marynissen.htm

[*Vera Marynissen, Vroeger was er later, De Bezige Bij Antwerpen, 216 blz, 19,95 euro.*](#)

Siegfried Schutijzer: © Cutting Edge - 10 september 2012 : ‘Vernedering van het oud zijn : ‘(...)Het is een mooi boek geworden over Paulus, waarbij de schrijfster in de ik-vorm vertelt hoe het eraan toe gaat in dat RVT. Ze baseerde zich voor haar hoofdpersonage losweg op haar eigen vader, die de laatste maanden van z’n leven ook in een RVT doorbracht. In een soort stream-of-consciousness laat ze hem aan het woord. Zijn verhaal begint bij de dood van zijn vrouw.

De korte zinnen, die initieel een stylistische figuur lijken, blijken achteraf het ideale middel te zijn om Paulus neer te zetten. De stream-of-consciousness geeft tempo aan het boek maar het toont vooral hoe zijn geest soms vreemde bokkensprongen maakt en hoe abrupt er soms van onderwerp wordt veranderd. Het hele boek door worden er los-vaste associaties gemaakt door Paulus, die steeds weer nieuwe gedachten lijken te triggeren, waar hij dan weer verder op ingaat. Op die manier loop je als lezer zelf een beetje verloren in het hoofd van deze oude, lieve man. Het boek kruipt zinnetje per zinnetje, gedachte per gedacht dieper onder je huid. (...) Vera Marynissen schreef een klein juweeltje over oud worden, vanuit het standpunt van de bejaarde Paulus. Haar manier van schrijven voelt in het begin misschien een beetje vreemd aan, maar blijkt na een tijdje de ideale manier om van Paulus een mooi vormgegeven personage te maken. Je kan niet anders dan mee te leven met Paulus en zijn strijd tegen het geheugenverlies. Je hoopt tegen beter weten in dat het toch nog goed komt met Paulus, maar eigenlijk weet je op voorhand hoe zijn verhaal zal eindigen. Een pareltje dat blijft nazinderen en stilistisch een meesterwerkje is.’